

Dansk sproghistorie

6

1350-1100: ældre middeldansk

Thomas Olander

Roots of Europe, INSS, Københavns Universitet

11. oktober 2010

► i dag

- opfølgning
- Henrik Harpestrengs lægebog (ca. 1300)
- Jyske Lov (ca. 1325)
- Skånske Lov (ca. 1250) [udsat]
- runevers (ca. 1300)
- **tema: det latinske alfabet**

▸ opfølging

- *nogen, noget, nogle*
 - mask. nom. sg. *nokær* < **ne wait ek hwarir* 'jeg ved ikke hvem' – forsvundet i nydansk
 - neutr. nom.-akk. sg. *nokæt* < **ne wait ek hwat* – giver nydansk *noget*
 - mask. akk. sg. *nokæn*: med akk.-endelsen *-n* – giver nydansk *nogen*
 - pl. *nokræ*: er afløst af *nogle*, med *-l-* efter *megle* 'mange'
 - *megen, meget, megle*
 - *nogen, noget, nogre* → *nogle*

▸ Henrik Harpestrengs lægebog (ca. 1300)

Karker, *Dansk i tusind år*, tekst 32

- *ær thæm goth* 'er god for dem'
 - jf. *Hun er eder icke wreed* (Leonora Christina)
- *theræ* 'deres'
 - svarer til oldisl. *þeir(r)a*
 - *deres* (fra ca. 1400) har analogisk *-s*
- *æn hun war fyrræ*
- *t* vs. *th*
- infortissvækkelsen
- klusilsvækkelsen
- bestemthedsmarkering

▸ Fortalen til Jyske Lov (ca. 1300), 1/2

Karker, *Dansk i tusind år*, tekst 31

- *folæ* 'tåber'
- *i hughæ* 'i hu'
- *til godz* 'til det gode'
- *landæns* 'landets'
 - ældre form bevaret i *landzæns* (afsn. 4, 5)
 - jf. *al landsens ulykker* og oldisl. *landsins*
 - nu *landets*
 - jf. *Barnsens* 'barnets' (tekst 45)
- *saldæ* 'overdrog, betroede'

▸ Fortalen til Jyske Lov (ca. 1300), 2/2

- *threthyughæ* '30'
 - egl. *thre tiughæ* 'tre tiere'
 - *tyve* kommer af **twa tiughæ* med tab af første led
- *t* vs. *th*
- infortissvækkelsen
- klusilsvækkelsen
- bestemthedsmarkering

▸ Skånske Lov (ca. 1250)

[udsat til næste gang]

▸ runevers (ca. 1300), 1/2

billede fra wikipedia.org

▸ runevers (ca. 1300), 2/2

- *drømdæ mik* 'jeg drømte'
 - upersonlig konstruktion
 - jf. Hans Tausen (1Mos. 37,6): *hører denne drøm som meg haffuer drømd*
 - jf. *mig synes, mig længes*

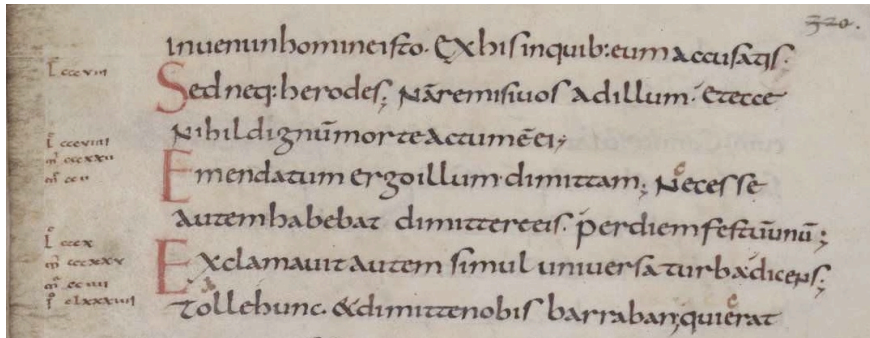
▸ tema: det latinske alfabet, 1/5

Phoenician -- c. 900 B.C. ← 𐤀 𐤁 𐤂 𐤃 𐤄 𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉 𐤊 𐤋 𐤌 𐤍 𐤎 𐤏 𐤐 𐤑 𐤒 𐤓 𐤔 𐤕 𐤖 𐤗 𐤘 𐤙 𐤚 𐤛 𐤜 𐤝 𐤞 𐤟 𐤠 𐤡 𐤢 𐤣 𐤤 𐤥 𐤦 𐤧 𐤨 𐤩 𐤪 𐤫 𐤬 𐤭 𐤮 𐤯 𐤰 𐤱 𐤲 𐤳 𐤴 𐤵 𐤶 𐤷 𐤸 𐤹 𐤺 𐤻 𐤼 𐤽 𐤾 𐤿

animation fra
<http://terpconnect.umd.edu/~rfradkin/latin.html>

▸ tema: det latinske alfabet, 2/5

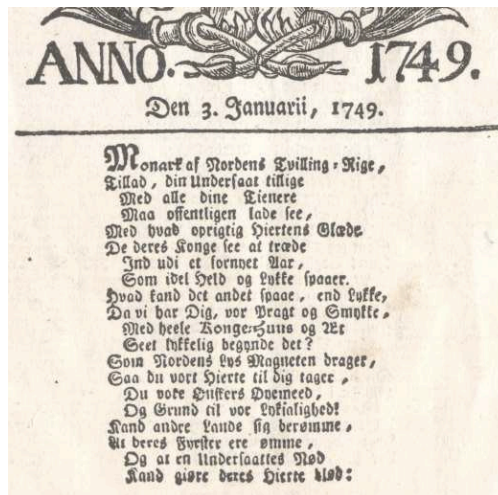
- karolingisk minuskel

billede fra wikipedia.org

▸ tema: det latinske alfabet, 3/5

- gotisk skrift

billede fra wikipedia.org

▸ tema: det latinske alfabet, 4/5

- antikva
 - store bogstaver fra den romerske skrift

billede fra wikipedia.org

- små bogstaver fra den karolingiske minuskelskrift

▸ tema: det latinske alfabet, 5/5

græsk	latin	kyrillisk
A α	A a	A a [a]
–	–	Б б [b]
B β	B b	В в [v]
Γ γ	C c	Г г [g]
Δ δ	D d	Д д [d]
E ε	E e	Е е [e]